

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

11 Discrede[n]tu[m] (Glaub narre[n]) Nole. Scriptura[m] [con]temnere: de
ea iocoseloq[ui]: p[rae]dicat[i]o[n]es irridere: resurge[n]ti velle credere:
astrologis fide[m] adhibere: necessaria ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

de amicitias eius/ne forte demorās traharis ab eo in pfundū. Sicut
 em̄ q̄ ligat lapidi vel ligno/illo cadēte cadit: sic q̄ copulat amico ma-
 lo. Chryfost. sup̄ Matth. Bonus si malo ꝓnectit aut pares reddant/ 4
 aut cito abinuicē separant. Amicitie aut pares querunt aut faciunt.
 Plane mali frequentius ꝓvalent ꝓpositūq; suū frequentius inuicūnt:
 fugiēdi ḡ sunt ꝛ societas cū eis nō incūda: sed sup̄ tales q̄si sup̄ ꝓdito-
 rē dei bubonē. s. infernalē/ deberēt oēs volucres celi clamare. **D** ꝓnici 5
 osa maloz amicitia/ q̄ tadē in amarissimā ꝛ ꝓpetuā rixā ꝛtef. **L**ōcū
 get nūmꝫ eis qđ duobꝫ illis de q̄bꝫ in figura legit: q̄ cū ad qđdā biui-
 um ꝓuenirēt sapiēs ꝛ stultꝫ socij/ dixit sapiēs: camꝫ ꝓ viā istā: sꝫ stultꝫ
 renuit/ qꝫ dura erat ꝛ spinosa. cui sapiēs: tñ breuior ꝛ securior. nec sic
 ait stultꝫ/ sed camꝫ ꝓ viā istā pratis ꝛ floribꝫ amenā ꝛ planā: sꝫ em̄ lōg-
 or sit/ tñ delectabilior est. Sapiēs societate ꝛ delectatōe vie victꝫ/ stul-
 tū secutus est: tadē inciderūt in latrones/ q̄ eos vulnerauerūt/ spoliaꝫ
 uerūt ꝛ incarcerationerūt. In carcere ḡ positi sapiēs stultum rep̄bēdit
 amare de seductōe. cui stultꝫ: Tu inq̄t stultior es ꝛ plus rep̄bēdēdꝫ
 ꝛ vituperādus/ qꝫ me seq̄ voluisti: ego feci fm̄ naturā meā q̄ rōe caret
 ꝛ tu ꝓtra naturā deliq̄sti. Et q̄sum bec frēs: tāgit nūmꝫ nos bec pa- 6
 bola. Sapiēs est aīa rōnalis: q̄ deberet ire ꝓ viā mādatoꝝ dei arduāꝫ
 ꝛ angustā spinosā/ sed ꝓꝓediōsam ꝛ tutā: q̄ si seducta fuerit ad sequen-
 dū carnē ꝓ viā delitiaz/ vel mūdū ꝓ viā diuitiaz/ vel diabolū ꝓ viā
 malitiaz: cū in inferno ꝓtēdere inceperit aduersus istos: isti (vt ꝓdis-
 ctū est) r̄ndere poterūt q̄ fecerint officiū suum. Et sic sp̄ rixā ꝛ odium
 inter istos amicos crit/ ꝛ q̄s nūc sequit: tūc eum accusabūt ꝛ tortoris-
 bus tradēt. Fugiamꝫ ḡ societate stultoz: nolas has executamus/ ne
 cū stultis dāncmur ꝛ imp̄js. Amen.

Feria. iij. post Reminiscere. xij. **D** artij

Stultoz infinitus est numerus. **E**ccl̄s. i. **E**uangelium.

Undecima turba stultoz est: scripturis sacris nō credentiū
 Sūt qđdā q̄ hnt inuolūtariā repugnātiā int̄ se ꝛ ea q̄ sūt
 fidei/ vellēt em̄ credere: illi nō sūt de nūero hoz: immo ve-
 rit̄ Berson/ velle credere aliqñ ē magis meritorū q̄ crede-
 re. Sūt aliꝫ q̄ nō oīa credēda nouerūt explicite/ sed solū cōia in sym-
 bolo/ q̄ ꝛ eccl̄a ꝓ festa ꝓponit: alia aut̄ implicite. ꝛ neq; illi sūt in h̄ acers
 uo. Sꝫ tertij sūt q̄ dubij sūt/ ꝛ volūt esse q̄si neutrales: ꝫ tenēt de
 sacra sc̄ptura: sūt christiani ꝓ ꝓ bonā societate solū. hi sūt fatui illi/
 buiꝫ ḡnis: q̄s noscere poteris ex nolis sequētibꝫ.

Prima nola est: ꝫ in corde tenere de sc̄ptura ꝛ fide: dubitāt/ nus-
 tāt: credūt vt dixi cū alijs ex bona societate. Dubius in fide infidelis
 est. Sed quō ex hac nola certū cognosca cū sit occulta: Nō ꝫ te bec no-
 la est posita/ sꝫ ꝓpter cū: qꝫ ip̄e se ex hac cognoscat esse stultum.

E iij

Discredendum

Secūda nola est: irreuerēter z iocose loq̄ de scriptura sacra. **D** est sicut nasus cereus/ vtilis ad oīa. **E**lex dicit: qz tam secūda est/ vt in ea q̄tuor reluceāt sensus: qd̄ in alijs nō est. z tñ peccas/ z nola quatis qz irreuerēter hęc dicitis: essent inq̄rendi sic loquētes: neqz excusat ioc⁹ qz nō patit̄ ludū fides/ oculus z fama.

Tertīa nola est: p̄dicatōes sacre scripture p̄tēnere z irridere. **D** dicit̄: qd̄ p̄dicatores dicūt z nō faciūt: z vez est euāgelīū hodiernū. **E**ti qz frater vez est z bñ allegas: s; obliuisci nō debueras qd̄ p̄mittitur a dño: q̄cūqz dixerint seruate z facite: h̄ fac z viues: z nō nocbit tibi: nō facere p̄dicatores. Sed z multi sunt q̄ faciūt: cur nō illos / sed hos reprobas imitari vis z allegas: s; plane etiā si hi q̄s reprobas bñ facerēt neqz eos imitarer̄ / s; dūtarat tāqz perizoma tuis pudēdis vitioz p̄tēdis. Deridebat hōc fabricatē arcā cētū ānis/ z p̄dicatē z p̄dicentē diluuiū p̄p̄s pitur⁹: qd̄ igit̄ miz/ si nos p̄dicatores/ q̄ arcā bonoz opoz in q̄b; saluari oportet/ non fabricamus/ z tamen iram dei p̄dicamus deridemur.

Quarta nola est: velle credere resurgenti a mortuis. **D** dicit̄ sicut diues in inferno: si q̄s resurgeret a mortuis/ hūc credere vellemus: qz rerem⁹ ab eo si etiā nouū vinū esset in alio seculo venale: z an cētū multi illic focij in inferno: aliosqz nouos rumores. **D** infamia/ tot sc̄pture sunt viuoz a Moysē / p̄phetis / apl̄is z euāgelistis z alijs ch̄tānis doctorib; expositōib; qz: z malles credere mortuo qz oib; his viuis.

X Quinta nola est: diuinos astrologos z alios silēs p̄ferre vitati theologie. Sunt q̄ p̄siderāt horoscopos: z fm̄ eozūde erigētā nubūt/ ve stūt/ opa incipiūt/ genethliacos p̄sulūt: q̄b; credūt se pituros hoc tpe sic aut aliter ledi/ dū herbaceis aut croceis colorib; fuerint induti: cū alijs fercētis talib; fatuitatib;.

Sexta nola: necessaria scitu negligere z curiosa sectari. Nihil sapit eis q̄cqd̄ ē necessariū: simplex de intelligētia articuloz fidei/ cognitōe p̄ceptoz dei/ ceremoniaz ecclesiāz sc̄atōne. Nec oīa sunt eis delirāz mēta: cū tñ sint fidei z v̄turū fundamēta in via ad regna celoz: nō atz redētes qd̄ d̄r dñs p̄ sapiētē: Ea q̄ p̄cepit tibi de⁹ cogita sp̄: z in plurib; ei⁹ opib; noli eē curiosus. Hñt nola hāc deuotarie/ nihil audire volētes nisi aliqd̄ nouū/ aliqd̄ subtilis. Eheu etiā q̄ vidēt sapiētēz docti/ hāc q̄tūt nola: sectant̄ em̄ curiosa. Taceo p̄hos/ astronomos/ artifices/ poetas/ oratores/ qz multi sine debito fine itēto curiositatē/ sūt subiectoz suoz scrutatores: qn̄ etiā theologi de nūcro hoz fiūt/ q̄ argus mētis/ subtilitatib;/ glosis sup̄ glosis ita subtiliāt/ qz euagātes a p̄ncipali materia/ sacre sc̄pture suis z l̄ra tādē q̄ digressi fuerint p̄sus ignozēt: q̄ fit/ vt silēs sint pueris relinq̄ntib; stratā regiā currētibusq; p̄ priata p̄ flores colligēdos aut captādos papiliones: sicq; passiz p̄ eos

Turba .XI. V

de trahunt seducunturque quibus nesciunt ad regiam redire stratam. Pernicia
osa est hec fatuitas: ait Berson in floribus: Ois doctrina et omne studi
um debet de vana aut noxia curiositate culpari que non ordinant actu
vel habitu mediate vel immediate ad bene/moralem/grauiteque viuendum.
Nota verba et potera: dicitur igitur omne studium in philosophia/in astronomia/iure/
oratoria/cosmographia ad hunc finem ordinari: alio peccat in studio tali
sic et theologica disputatio: o quod periret propter negligentiam vel nescientiam hu
ius finis et ordinatiois in finem. Percussit deus Egyptum cum his argumens
torum et minutiarum muscis/plaga magna nimis: misereatur nunc deus. Habe
tis ecce iam nolite quibus potest dinosci que pertinet ad hanc fatuorum turbam: plas
ne fatua multum superque. Qualis quomodo fatuitas est/adbuc in fide titubare
postquam totus mundus credidit: quomodo cor christianum adhuc titubat/cum suffulcus
sit tota appodiacula: Et quibus que sunt hec/inque appodiacula: stulticia. Hec
sunt: miraculorum claritas/testium pluitas/predictio prophetica/scripturarum
concordia/autoritas scribentium/diligentia recipientium/rationabilitas contentorum/
irrationabilitas errorum/ecce stabilitas/errantium/ueritabilitas: hec sunt fulci
meta fidelis cordis. Et e que nemoze hec perduxistis: ex Scoto in plogo
ex bro Tho. contra gentiles/ex bro Augu. audi. Primum fulcimen (der erst
stutz) miraculorum claritas. Radiat per oia mundi climata miracula per chri
stum/apostolos/aliosque discipulos et christianos per fidei confirmatione facta. Ec
ce noticia linguarum dat apostolis: idiote subito illuminantur/roborentur/ut ne
minime timeant: totus mundus per illos paucos subiugatur: illuminantur ceci/
claudi sanantur/et mundantur leprosi. horum innumerabilium miraculorum gloria
plena sunt oia. Sed ait: forsitan facta non sunt. His igitur sine miraculis
credidit: et si plane omnibus miraculis esset mirabilis quod sine miraculis
totus mundus credidisset/et tale accepisset fidei/que iubet relinquere carnalia
et. Non mirum quod Machometiste crediderunt suo pseudo/que carnalia promi
sit. Secundum fulcimen est testimonium pluitas. Ecce testimonium prohibuerunt huic
uitati fidei christiane scilicet apostoli et martyres sine numero/que sanguinem suum
fuderunt: viri contemptores mundi/note scitatis: et quomodo hi per medacio confir
mado morte subissent: quod de mille crenitis oia relinquuntibus per Chris
to et eius fidee. Taceo de testimonio Iosephi et Sybille/angelorum
in natiuitate Christi/trinitatis/in eius baptismo et transfiguratione/
Iohannis baptiste. Tertium fulcimen est predictio prophetica/
videmus enim multa per prophetas predicta impleta esse: et cur du
bitamus pauca illa que restant impleri/cum a nullo alio preter deum ea
dem sunt prophetis manifestata: quia nemo alius potest futura preuidere
naturaliter nisi deus. Quartum fulcimen: scripturarum concordia. In non
evidentibus ex terminis/nec ex principiis euidetiam habentibus non
consonant firmiter et infallibiliter multi diuersimode dispositi/nisi a
causa superiore ipsorum intellectus inclinent ad assensum. Sed scri
ptores sacri canonis varie dispositi et diuersis temporibus existentes in

Discredentiū

talibz nō evidentibz oīno ꝑsonabāt. Quintū fulcimen est auctoritas
scribentiū. Nō em̄ est verisimile/ q̄ hi q̄ tātū dānant mēdaciū/ ꝑcipue
in fide z moribz fuerint mētiti/ dicētes: Nec dī dñs: si dñs nō fuisset
eis locutus. Si autē libri nō sūt illoz s; alioz/ h̄ videt̄ incōueniēter di
ctū: q; sic negabit̄ q̄cūq; liber esse illiꝑ auctoris cui ascribit̄: q̄re em̄ soli
isti falso ascripti sunt auctoibz q̄z nō erant. Sextū fulcimen est diligē
tia recipiētiū: tāta em̄ apud iudeos sollicitudo fuit de libris habēdis
in canone: z tāta apud chūstianos de libris recipiēdis tanq̄ autenti
cis/ q; de nulla alia sc̄ptura habēdi ꝑ autētica tantā sollicitudo fuit in
uenta: ꝑcipue cū tā solennes cōitates de sc̄pturis istis curauerūt/ tan
q; de ꝑtinentibz necessaria ad salutē. De his vide latius in Scoto su
p. j. sniaz in plogo. q. ij. Septimū fulcimen est rōnabilitas ꝑtentorū:
1 Habet siue ꝑtinet fides nostra/ q; deus debeat sup oīa diligi: z qd q̄so
rōnabilius q; q; summū bonū amore amicitie sup oīa diliga: z Conti
2 net q; ꝑrimus debeat a nobis diligi/ sicut nosipī: z hec plane rōnabi
lissima. Docet de deo credere dignissima/ nullā impfectōem impoſi
3 ta: z q̄ sunt nos ad deū hū affectiua timore/ spe. s. z amore. Docet de
4 hoīe credere decētissima/ q; sit ad imaginē dei creatꝑ: q; ad similitudine;
eiꝑ viuere debeat: q; ad silēm glām ꝑuētꝑ sit zc. Octauū fulcimē est
irrōnabilitas errorꝑ: q; turpia sunt alioz secte ꝑtētiue: plane irrōnas
5 bilita ꝑtinet in credibilibz z agibilibz de deo z hoībz. Negāt potētā dei
i negātes resurrectōem z incarnatōem. Derogāt bonitati/ negātes pctō
rū remissionē: derogāt iusticie/ negātes pctōz vindictā. Pagani co
2 lūt idola opa manūū suaz. Iudei nouū testamētū dānant/ qd in vete
3 ri eis ꝑmittit̄. silt. z Eb̄im ꝑmissū nō recipiūt tꝑalia expectātes. Sar
4 raceni porci vilissimi ꝑ b̄itudine expectāt gulā z luxuriā. P̄hoz tan
5 dē secta irrōnabilia ꝑtinet/ etiā Aristotelis politia: q; dīj sint honorādi
q; nullꝑ orbatꝑ debeat nutriri/ q; aborsum fieri oporteat in casu. Nonū
fulcimē est/ ec̄cē stabilitas: nō est nisi a deo q; in capite z mēbris tanto
tpe ꝑm̄sit ec̄cā. In capite inquā: ec̄cā em̄ vt ait Augꝑ vsq; ad ꝑsum
i matōem gn̄is hūani ab ap̄lica sede ꝑ successiones epoz frustra herēti
cis circūlatrātibz/ culmē auctoritatis obtinuit. In mēbris ꝑterea: q; s
2 em̄ tātam multitudinē ad pctā ꝑnam ad legē ꝑriā carni z sanguinis
seruādā induceret nisi deꝑ: Porro secta iudeoz nō manet in vigore.
3 Q; si obijcis de ꝑmanētia secte Machometi: R̄ideo q; incepit ꝑlus
q; sexcētū annis ꝑ legē Eb̄i: z in breui deo cooperāte finiet: z ꝑphe
tia dī esse apud eos/ q; cito sit finienda. Decimū fulcimē est errāniū cō
uerribilitas. Deus nō deest q̄rentibz toto corde salutē: multi autē dili
gētissime inq̄rētes salutē ad hāc sectā ꝑuersi sūt: z quāto seruētiorez
facti sunt in inq̄redo/ tāto in hac secta ampliꝑ ꝑfortati/ subitoq; in ea
penitētes de malitia ad bonā vitā mutati sunt. Tormentā quoq; ꝑ ta
plures in magna exultatōe spūs ꝑpessi sunt. Que nō viderent ꝑbabz

lia nisi deus hac secta sacre scripture innitentē irrefragabiliter appro-
barez ordinaret ad salutem. Rogemus.

Feria. iij. post Reminiscere. xiiij. Martij

Stulcorum infinitus est numerus. Eccl. i. Evangelium.

Dodecima turba stulcorum sunt precipitates (schnell narren) **D**
Ipsi sunt qui de agendis ubi potest esse dubium non habent sufficienter
examinatorem et consilium mentis sed subito disponunt et ponunt
se ad faciendum quod menti occurrit contra illud: sibi sine consilio
facias. s. mentis Eccl. xxiiij. ex Antho. lib. ij. ti. v. ca. x. Horum stulticia ap-
pellatur precipitatio: et habet pro similitudine quam habet ad corporalem precipitatem. Di-
citur enim precipitari secundum motum corporalem quod a superiori in unam venit secundum impe-
tum quedam proprium motum vel alicuius impellentis non ordinate descendendo per
gradus: sicut ad lram de de Rasia quod precipitavit semetipsum virum in tur-
bas. ij. Mach. xiiij. ne scaperet a gentilibus: et de mulieribus que circumcide-
rat filios suos: ut observaret legem dei quod precipitauerunt eos per muros ci-
uitatis. ij. Mach. vj. Summum autem bonum aie est ipsa ratio. Immo autem eius est
operatio per corpus exercitata. Gradus autem medij per quos oportet ordinate descen-
dere sunt isti: memoria preteritorum/intelligentia presentium/solertia in consideran-
dis futuris eventibus/et rocinatio preteritis unum alteri/et docibilitas per quam
quis acquiescit sententiis maioribus que sunt partes prudentie/ad quam pertinet bene
consilium: et per hos gradus descendit homo recte consiliando. Si quis autem ferat in age-
ndo per impetum voluntatis vel passionis/praesentis his gradibus/erit vitiosus
precipitationis et imprudentie: hoc faciunt huius generis fatui (schnell narren)
Igitur secundum nomen eorum sic et laus sua. Potest autem dinosci sex nolis.

Prima igitur nota est: subito sine consilio operari propositum. Sunt enim ut **E**
pediti/qui cum aliquid eis faciendum occurrerit siue proferunt/mor sine suf-
ficien-
ti examinatōe subito disponunt facere quod primo menti occurrit: que
admodum sufficienter declamatum. Vere stulti sunt: qui frequenter cadunt in
peccata aliquam mortalia. Nam si aliquis precipitater facit aliquid/et auertens se a re-
gulis diuinis ut retinens et repudiatis diuina documeta: sic est morta-
le: et deus etiam temeritas talis precipitatio. Si vero precipitater agit absque con-
temptu diuine regule sed cum detrimento seu defectu eorum que sunt de ne-
cessitate salutis: iteque est mortale. Vel circumstantia que reperit cum mortali: sic
cum debeat quis semel in anno confiteri et conicere/subito accedit ad confessio-
nem sine aliquo cogitatore: cum tamen habeat intricamenta et graua peccata: pro-
quod parum deus et multa omittit graua/que de facili menti occurrissent: et
sic subito comunicat indispositus: iste precipitater facit confessionem:
et est ibi mortale peccatum. simile de disputatione. Si autem aliquid
precipitater operatur absque detrimento eorum que sunt de necessitate sa-
lutis/erit veniale.

Secunda nota est: precipitater sententias preferre. Sunt qui non bene examina-